

LBRIS

We know
books

CUM S-A NĂSCUT POPORUL ROMÂN

ÎN POVESTIREA LUI
NEAGU DJUVARA

CU ILUSTRĂȚIILE LUI
RADU OLTEAN

EDIȚIE REVĂZUTĂ ȘI ADĂUGITĂ

Cuprins

- Întâmpinare / **5**
1. Puțină geografie / **7**
 2. Puțină preistorie / **7**
 3. Grecii și geto-dacii / **9**
 4. Zeii la daci și la traci. Zalmoxis / **13**
 5. Burebista și Cezar / **15**
 6. Ovidiu în surghiun la Tomis – Constanța / **19**
 7. Decebal, rege al dacilor / **20**
 8. Traian, împărat / **22**
 9. Ce erau legiunile romane / **23**
 10. Cum a evoluat cavaleria din Antichitate / **25**
 11. Prima campanie a lui Traian în Dacia
(101–102 d. Chr.) / **26**
 12. A doua campanie a lui Traian în Dacia
(105–106 d. Chr.) / **30**
 13. Dacia, colonie romană / **31**
 14. Năvălirea barbarilor.
Legiunile romane părăsesc Dacia (271 d. Chr.) / **34**

15. Imperiul Roman se împarte în două:
cel de Apus și cel de Răsărit! / **37**
16. Attila, „Biciul lui Dumnezeu“ / **40**
17. Avarii și slavii / **41**
18. De ce ne-au zis vecinii noștri „valahi“ / **42**
19. Cum s-au amestecat slavii cu valahii / **45**
20. Apare un nou popor turanic: bulgarii / **50**
21. La slavi, frații Chiril și Metodiu
propovăduiesc Evanghelia și inventează alfabetul
chirilic / **52**
22. Cneji, juzi și boieri / **53**
23. Moșneni, răzeși și rumâni / **53**
24. Ungurii năvălesc în Europa
și se așază în pusta Panoniei / **54**
25. Ungurii cuceresc Transilvania / **56**
26. Colonizarea secuilor și sașilor.
Soarta românilor se înrăutățește / **57**
27. Vin pecenegii și cumanii... / **58**
28. Simbioza româno-cumană / **60**
29. Al doilea Țarat Bulgar
sau „Regatul vlahilor și al bulgarilor“ / **62**
30. În 1241, o mare invazie a mongolilor
pustiește toată Europa răsăriteană și centrală / **64**
31. Negru-Vodă și „descălecarea“.
Întemeierea Țării Românești / **67**
32. Dragoș-Vodă și „descălecarea“ Moldovei / **72**

1. Puțină geografie

A itați-vă acum pe harta Europei! România de azi are o formă aproape rotundă și se află în mijlocul Europei, exact la jumătate de drum între Oceanul Atlantic și Munții Ural, din Rusia, care sunt considerați o limită între „peninsula Europa“ și masa continentului asiatic. Am zis „peninsulă“, fiindcă știți că Europa nu e un continent izolat, ca o insulă uriașă; ea, pe mapamond, apare doar ca o prelungire a Asiei.

Iar în centrul României se află Podișul Transilvaniei, cu dealurile și pădurile lui. Vedeți pe harta fizică a țării noastre cum arată arcul Carpaților: parcă-i un om așezat și adus puțin de spate, iar în față, spre apus, închizând oarecum cercul, se află Munții Apuseni. De la acest Podiș al Transilvaniei coboară domol trei largi regiuni: la vest, Crișana și Banatul, la sud, Muntenia, la răsărit, Moldova. Acesta este cadrul natural în care s-a desfășurat încet acea *geneză*, adică facere sau naștere a poporului român.

2. Puțină preistorie

N oi știm astăzi că pe acest pământ au viețuit oameni încă din primele timpuri ale răspândirii lor pe continentul eurasiatic. Arheologii și paleontologii (savanții care studiază trecutul după obiectele și osemintele găsite în pământ) vorbesc de o posibilă prezență umană la noi acum 600 000 de ani! Apoi, ceva mai aproape de noi, se găsesc urme ale celor două mari ramificații ale speciei umane în Europa, de care poate ați auzit: omul de Neanderthal și omul de Cro-Magnon, nume date după o localitate din Germania, respectiv Franța, unde s-au găsit pentru prima dată schelete ale acestor strămoși ai europenilor.

Urmele lăsate de locuitorii străvechi devin tot mai numeroase pe măsură ce ne apropiem în timp de zilele noastre. Nu avem însă, deocamdată, nici

600 000 î. Chr.:
Primele urme de om
pe teritoriul nostru.

70 000 î. Chr.:
este atestat omul
de Neanderthal.

35 000 î. Chr.:
este atestat omul
de Cro-Magnon.

un mijloc de a identifica rasa sau rasele acelor străvechi locuitori, de a pătrunde cât de cât moravurile și credințele lor, și, încă mai puțin, limbile vorbite. Cert este doar, din numeroasele urme arheologice de pe tot teritoriul țării, că s-au succedat valuri-valuri de migrații și din sud, și din vest, și din est, și e cu neputință să deduci numai din forma locuințelor și a mormintelor, ori din stilul uneltelor sau al ceramicii ce fel de rase au fost și cum s-au amestecat sau cum s-au nimicit una pe alta. Să ne limităm așadar la evocarea acelor popoare cărora savanții din veacul al XIX-lea le-au zis „indo-europene“, fiindcă au împânzit spre apus Europa întregă și au ajuns spre miazăzi și răsărit până în India.

Acum vreo patru-cinci mii de ani, pornind de pe vastele întinderi din nordul Marii Negre, s-au urnit cu încetul, însă într-un elan neînfrânat, seminții vorbind aceeași limbă, care au ajuns să stăpânească cu vremea întregul nostru continent. Nu erau de o singură rasă (adică, în termeni de antropologie, nu aparțineau cu toții aceluiași tip fizic). De altminteri, când vorbim despre indo-europeni nici nu trebuie să ne gândim la o rasă sau la o cultură anume: indo-europeana a fost doar o limbă. Arheologia a adus dovada că în leagănul original s-au aflat fel de fel de popoare care, trăind

de mii de ani împreună sau în vecinătate, au ajuns să vorbească aceeași limbă. Și din semințiile acestea de limbă indo-europeană, care s-au revărsat în valuri succesive, și la intervale câteodată mari, asupra Europei, împingând sau nimicind alte etnii mai vechi sau contopindu-se cu ele, s-au născut aproape toate popoarele care trăiesc astăzi în Europa.

Dar oricât de pasionante ar putea fi aceste cercetări pierdute în negura vremurilor, ele tot nu ne-ar ajuta să înțelegem din ce încrucișări s-a născut poporul român.

Ritual de înmormântare în epoca neolitică, undeva pe lângă Dunăre, acum 6000 de ani. Mortul (aici, o căpetenie războinică) era îngropat pe o parte, în poziție ghemuită, cu armele sale și cu merinde pentru lumea cealaltă. Uneori se arunca peste el pământ roșu (ocru roșu), care simboliza sângele, viața eternă.

3. Grecii și geto-dacii

S-o luăm deci de mult mai aproape de noi, din jurul anului 500 înainte de Christos. Din vremea aceea, avem documente grecești care pomenesc de locuitorii din părțile noastre. De ce grecești? Fiindcă în Antichitate grecii au fost primii europeni care au atins cel mai înalt grad de civilizație. Minunatele temple, palate și monumente pe care le-au clădit ei atunci ne mai servesc și azi drept modele arhitecturale (dacă vă plimbați prin București, puteți observa în centrul orașului două mari monumente: Ateneul Român și fostul Palat Regal; amândouă prezintă o fațadă susținută de colonade, ca anticele temple grecești!).

Sec. al VI-lea î. Chr.:
sunt atestați
geto-dacii.

Negustorii greci, buni navigatori, au înființat de-a lungul țărmului Mării Negre mai multe orașe. Poate cel mai vechi este Histria (numit astfel după numele grecesc al Dunării: Istru), acesta datând de acum aproximativ 2500 de ani. Orașul Histria va deveni repede înfloritor, umplându-se cu case și temple de piatră. Mai târziu, după ce romanii cuceresc Dobrogea de azi, importanța orașului va scădea, iar golful unde acostau corăbiile se va închide în timp cu o barieră de nisip, transformându-se în zilele noastre în lacul Sinoe.

Acești greci, navigatori îndrăzneți și buni negustori, au venit să întemeieze treptat, în ceea ce azi numim Dobrogea, mici colonii-porturi la Marea Neagră, pentru ca de-acolo să practice comerțul cu populația din interiorul țării. Așa au fost, de pildă, Histria și Tomis (Tomisul se afla pe locul unde este astăzi marele nostru oraș Constanța). Acolo acostau corăbiile lor cu pânze sau cu vâsle, care înfruntau marea zi și noapte timp de săptămâni întregi, fiind mereu în mare primejdie de a se scufunda pe vreme de furtună.

Corăbiile lor, să știți, nu erau atât de mari ca vapoarele de azi! Erau mai curând niște bărci mari, podite, mărfurile fiind depozitate în fundul vasului, iar pe pod (punte) mânuiau pânzele sau vâslele și cârma și, în general, nu încăpeau mai mult de vreo 50 de oameni. Cum nu se cunoștea încă

Războinici sciți. Numeroase triburi războinice de origine iraniană, nomade sau seminomade, dominau stepele Eurasiei, din Asia Centrală până în Transilvania și Dobrogea. Erau călăreți și arcași neîntrecuți, iubitori de podoabe scumpe de aur, pe care le cumpărau de la greci. Grecii, de altfel, îi tocmeau adeseori ca mercenari pentru războaiele lor. Până la venirea tracilor, civilizația scitică a influențat viața și cultura locuitorilor de pe meleagurile noastre.

busola să te poți orienta când ești în larg și nu mai vezi țărmul, navigatorii din Antichitate se străduiau să țină corabia cât mai aproape de țărm. Știți când s-a inventat busola? Abia în Evul Mediu! Și numai după ce s-au învățat navigatorii cu ea au îndrăznit să se avânte în plin ocean, îndepărtându-se de coaste. Așa a putut Cristofor Columb să descopere America.

Fiindcă s-au putut localiza epavele – adică rămășițele scufundate – ale câtorva corăbii antice, noi știm cam ce transportau ele pe aceste drumuri: aduceau ulei de măsline și vinuri tari în oale mari, numite *amfore*; ați văzut poate, prin

muzeu sau albume, forma lor elegantă – arată ca vasul pe care-l ține în mâini căpetenia getă din ilustrație. Aduceau și vase de lut, bronz sau argint, frumos lucrate și împodobite, și, de asemenea, arme bine făurite. Și toate acestea le schimbau pe produse care nu se găseau pe teritoriul uscat, arid, al Greciei și al insulelor din Marea Egee: grâne, blănuri prețioase, din păcate și sclavi, adică adversari învinși, robiți și vânduți ca niște mărfuri în Grecia sau mai departe. Ați auzit de existența acestor sclavi și a acestui regim de muncă silnică pe viață impus dușmanilor învinși, apoi și copiilor lor și descendenților acestora. Acest regim, care azi ne îngrozește, să știți că n-a existat numai în Antichitate. Cu toate că religia creștină a condamnat sclavia, ea s-a menținut sub diferite forme în toată lumea europeană până la mijlocul veacului trecut, deci foarte aproape de noi. Să nu uităm acest lucru!

Dacă v-am pomenit mai pe larg de aceste colonii grecești de pe coasta Mării Negre, am făcut-o ca să înțelegeți de ce tocmai prin scrieri grecești

Dromihete și Lisimah.

Cunoașteți probabil legenda despre regele get Dromihete care, în jurul anului 300 î.Chr., l-a învins în luptă pe Lisimah – unul din urmașii lui Alexandru Macedon. Dincolo de morala istorisirii, episodul dă mărturie despre strânsele legături dintre geți și lumea elenistică: legături militare, comerciale și de civilizație.

Histria. Reconstituirea templului de marmură dedicat Marelui Zeu (*Theos Megas* în grecește), a cărui identitate clară nu o știm. A fost ridicat de coloniștii greci în veacul al III-lea î.Chr. în zona sacră a Histriei, unde se mai aflau trei temple, printre care unul al Afroditei.

aflăm noi prima oară de „barbarii“ care locuiau pe atunci prin părțile noastre (grecii îi numeau *barbari* pe toți cei ce nu erau de neam *elen*, iar eleni se numeau grecii pe ei înșiși).

Acestor popoare de pe teritoriul nostru li s-a zis ba *geți*, în special celor din teritoriile Dobrogei și Munteniei actuale, ba *daci*, în special celor aflați la nord de Carpați, dar de același neam și de aceeași limbă. Acestora le vom zice așadar *geto-daci*. Cu toate că erau mai puțin evoluți din punctul de vedere al civilizației decât elenii, aveau și ei o structură socială diferențiată, cu țărani și conducători nobili, unii desemnați chiar ca regi. Aveau și ei meseriașii lor, atelierelor lor de olărie, care produceau vase cu forme și ornamentație specifice.

Deci aveau și ei o formă de civilizație, dar și o cultură, mai puțin rafinată, iar orașele lor erau mai rare și nu atât de bine clădite și organizate cum erau cele grecești.